

Lieta C-635/23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 23. oktobris

Iesniedzējtiesa:

Kammergericht (Berlīne, Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 20. oktobris

Pieteicēja:

WBS GmbH

KAMMERGERICHT

Lēmums

[..]

lietā par tiesu iestāžu savstarpējo palīdzību saistībā ar

Latvijas Republikas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja

2019. gada 25. aprīlī izdoto Eiropas izmeklēšanas rīkojumu,

šeit tikai attiecībā uz

WBS GmbH,

[..]

Kammergericht [Berlīnes Augstākās tiesas] 4. krimināllietu senāts 2023. gada 20. oktobrī Berlīnē nolēma:

Pamatojoties uz LESD 267. pantu, uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

Vai Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, kas attiecas uz pasākumu, kura veikšana saskaņā ar izdevējvalsts tiesību aktiem ir rezervēta tiesām, var

izdot cita kompetentā iestāde Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās 2. panta c) punkta ii) apakšpunkta izpratnē, sadarbojoties ar ārpustiesas apstiprinātājiestādi, ja izdevējvalsts tiesa iepriekš ir atļāvusi izmeklēšanas pasākumu un, to darot, ir izpildījusi Direktīvā 2014/41/ES noteiktos pārbaudīšanas un pamatojuma norādīšanas pienākumus?

Pamatojums:

1 A Faktiskie apstākļi

2019. gada 5. aprīlī Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs uzsāka kriminālprocesu pret kāda Rīgas nodibinājuma amatpersonām uz aizdomu pamata par krāpšanu lielā apmērā, svešas mantas prettiesisku izšķērdēšanu lielā apmērā, kā arī dokumentu viltošanu un viltotu dokumentu izmantošanu. Izmeklēšanas gaitā [minētais] birojs atzina par nepieciešamu veikt kratīšanu uzņēmumu *FF GmbH* un *WBS GmbH* komercdarbības telpās, kuras atrodas Berlīnē, un atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa likuma 179. un 180. pantam vērsās pie Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas pirmstiesas izmeklēšanas tiesneses ar lūgumu atļaut veikt šīs izmeklēšanas darbības. Šī izmeklēšanas tiesnese ar 2019. gada 24. aprīļa rīkojumiem nolēma šo pieteikumu apmierināt un savu lēmumu pamatoja ar to, ka ir izdarāms pieņēmums, ka iepriekš minēto uzņēmumu telpās atrodas procesam nozīmīgi dokumenti, informācijas nesēji un priekšmeti; kratīšanas mērķis esot tos atrast un izņemt; tā esot nepieciešama un samērīga.

2 2019. gada 25. aprīlī Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs kā cita kompetentā iestāde Direktīvas 2014/41/ES 2. panta c) punkta ii) apakšpunkta izpratnē izdeva Eiropas izmeklēšanas rīkojumu (turpmāk tekstā – “EIR”), ar kuru tas lūdza Vācijas Federatīvo Republiku noprotināt divus lieciniekus, kā arī izpildīt Eiropas izmeklēšanas rīkojumam pievienotos izmeklēšanas tiesneses 2019. gada 24. aprīļa kratīšanas rīkojumus. Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra apstiprināja EIR un nosūtīja to *Staatsanwaltschaft Berlin* [Berlīnes prokuratūrai].

3 Pēc attiecīga Berlīnes prokuratūras lūguma arī *Amtsgericht Tiergarten* [Tīrgartenes pirmās instances tiesa] Berlīnē uzdeva veikt kratīšanu *FF GmbH* un *WBS GmbH* komercdarbības telpās. Pēc tam, 2019. gada 13. maijā veiktajā kratīšanā tika izņemti daudzi pierādījumi.

4 *FF GmbH* un *WBS GmbH* pārstāvji šo tiesu iestāžu savstarpējās palīdzības pasākumu pārsūdzēja šajā iesniedzējtiesas senātā un citastarp lūdza atzīt, ka izņemto pierādījumu nodošana Latvijai ir nepieļaujama. Attiecībā uz *FF GmbH* minētais senāts vērsās pie *Bundesgerichtshof* [Federālajā augstākajā tiesā], lai saņemtu skaidrojumu par tiesību jautājumu attiecībā uz tiesību aizsardzības līdzekļa pieļaujamību; attiecībā uz *WBS GmbH* tas citastarp nolēma, ka pierādījumu nodošana ir pieļaujama ar nosacījumu, ka izņemto oriģināldokumentu vietā ir nododamas šo dokumentu apliecinātas kopijas. Tomēr

uzņēmumā *WBS GmbH* izņemtie pierādījumi pēc tam vēl netika nodoti, jo Berlīnes prokuratūra uzskatīja, ka vispirms ir jāsaģaida *Bundesgerichtshof* veiktās izskatīšanas procedūras iznākums.

- 5 Pēc *Bundesgerichtshof* nolēmuma uzņēmuma *WBS GmbH* pārstāvis atkārtoti iesniedza pieteikumu citastarp atzīt izņemto pierādījumu nodošanu Latvijas Republikai par nepieļaujamu. Viņš uzskata, ka senātam būtu atkārtoti jālemj par nodošanas pieļaujamību – atbilstoši valsts tiesiskajam regulējumam, kurā paredzēta šāda iespēja, jo ir mainījies tiesiskais stāvoklis. Saskaņā ar tikmēr pieņemto Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 16. decembra spriedumu lietā C-724/19 vienīgi tiesa var izdot EIR attiecībā uz pasākumu, kura veikšana saskaņā ar izdevējvalsts tiesību aktiem ir rezervēta tiesām. Jebkurā gadījumā izņemto pierādījumu nodošana šā iemesla dēļ tagad neesot pieļaujama, jo pirms izņemšanas notikušā kratīšanas pasākuma veikšana Latvijas Republikā esot rezervēta tiesām, savukārt EIR neesot izdevusi tiesa.
- 6 Berlīnes prokuratūra uzdeva Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūrai jautājumu, vai vajadzības gadījumā EIR varētu atkārtoti izdot tiesa. Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra šādu iespēju noraidīja, jo Latvijas Republikas tiesību aktos tam neesot attiecīga tiesiska pamata.
- 7 Senāts nolēmuma par pieteikumu atkārtoti lemt par tiesu iestāžu savstarpējās palīdzības pieļaujamību pieņemšanu atlika, lai noskaidrotu atbildi uz jautājumu, kas radies saistībā ar iepriekš minēto lēmumu, un izdeva rīkojumu atlikt izņemto pierādījumu nodošanu.
- 8 B. Prejudiciālā jautājuma pamatojums
  - I. Eiropas Savienības Tiesas ceturrtā palāta 2021. gada 16. decembra spriedumā C-724/19 ir nolēmusi, ka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās 2. panta c) punkta i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas posmā prokurors ir atbildīgs par izdot EIR šīs direktīvas izpratnē, lai iegūtu ar telesakariem saistītu informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus, ja līdzīgā valsts lietā izmeklēšanas pasākuma noteikšana, lai piekļūtu šādiem datiem, ietilpst ekskluzīvā tiesas kompetencē. [Spriedumā] pamatā esošajā lietā Bulgārijas prokuratūra kā iestāde atbilstīgi Direktīvas 2014/41/ES 2. panta c) punkta i) apakšpunktam bez iepriekšējas Bulgārijas tiesas piedalīšanās bija izdevusi četrus EIR, kuru priekšmets bija iegūt ar telesakariem saistītu informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus. Runa bija par pasākumiem, kurus Bulgārijas prokuratūra līdzīgā valsts lietā būtu varējusi uzdot, pamatojoties vienīgi uz tiesas atļauju.
  - 9 II. Ja šajā lietā tiktu piemēroti Tiesas spriedumā noteiktie principi, senātam izskatāmajā lietā būtu jāatzīst, ka izņemto pierādījumu nodošana Latvijas Republikai ir nepieļaujama.

Vācijas likumdevējs *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* [Likuma par tiesu iestāžu starptautisko savstarpējo palīdzību krimināllietās; turpmāk tekstā – “*IRG*”] 91.d panta 1. punktā Direktīvas 2014/41/ES noteikumus par izdevējiestādes kompetences prasībām ir izstrādājis kā nosacījumu tiesu iestāžu savstarpējās palīdzības pieļaujamībai. *IRG* 91.d panta 1. punkts ir formulēts šādi:

1. Tiesu iestāžu savstarpējā palīdzība ir īstenojama vienīgi tad, ja pieprasošās dalībvalsts lūgumam izmanto standarta veidlapu, kas ietverta Eiropas izmeklēšanas rīkojumu direktīvas A pielikumā vai C pielikumā, attiecīgi spēkā esošajā redakcijā un ja

1) to ir izdevusi tiesu iestāde Eiropas izmeklēšanas rīkojumu direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunkta nozīmē vai

2) to ir izsniegusi iestāde, kura nav 1. apakšpunktā minētā iestāde, bet kuru pieprasošā dalībvalsts ir noteikusi kā šajā ziņā kompetento iestādi, un to ir apstiprinājusi struktūra, kura minēta Eiropas izmeklēšanas rīkojuma direktīvas A pielikumā ietvertās veidlapas L iedaļas 1. punktā.

- 10 Saskaņā ar *IRG* 91.d panta 1. punktu izņemto pierādījumu nodošana Latvijas Republikai būtu nepieļaujama, jo EIR, ciktāl tas attiecas uz kratīšanas pasākumu, kas ir nesaraucami saistīts ar šo nodošanu, būtu izdevusi izdevējiestāde, kurai lieta nav piekritīga. Tiktāl Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nebūtu uzskatāma par citu iestādi direktīvas 2. panta c) punkta ii) apakšpunkta izpratnē, jo līdzīgā valsts lietā tam nebūtu pilnvaru izdot rīkojumu par kratīšanu. Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa 179. un 180. pantu kratīšanu principā var uzdot vienīgi tiesa. Regulējuma tulkojums angļu valodā: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lv/lv043en.pdf> – ciktāl nozīmīgs šai tiesvedībai – [oriģināltekstis latviešu valodā] ir formulēts šādi:

179. pants Kratīšana

(1) Kratīšana ir izmeklēšanas darbība, kuras saturs ir telpas, apvidus teritorijas, transportlīdzekļa un atsevišķas personas piespiedu pārmeklēšana nolūkā atrast un izņemt meklējamo objektu, ja ir pietiekams pamats uzskatīt, ka meklējamais objekts atrodas kratīšanas vietā.

(2) Kratīšanu izdara nolūkā atrast kriminālprocesā nozīmīgus priekšmetus, dokumentus, līķus vai meklējamās personas.

180. pants Lēmums par kratīšanu

(1) Kratīšanu izdara ar izmeklēšanas tiesneša vai tiesas lēmumu. Izmeklēšanas tiesnesis lēmumu pieņem, pamatojoties uz procesa virzītāja ierosinājumu un tam pievienotajiem materiāliem.

(2) [..]

(3) Neatliekamos gadījumos, kad novilcināšanas dēļ meklējamie priekšmeti vai dokumenti var tikt iznīcināti, noslēpti vai sabojāti vai arī meklējamā persona var aizbēgt, kratīšanu var izdarīt ar procesa virzītāja lēmumu. Ja lēmumu pieņem izmeklētājs, tad kratīšanu izdara ar prokurora piekrišanu. [..]

- 11 Ja par paņemtu ņemtu Tiesas sprieduma C-724/19 juridiskos principus, būtu jāatzīst, ka tiesu iestāžu savstarpējā palīdzība ir nepieļaujama un tādējādi Berlīnes prokuratūrai saskaņā ar Direktīvas 2014/41/ES 9. panta 3. punktu EIR būtu jānosūta atpakaļ Latvijai Republikai.
- 12 III. Tomēr senāts šaubās par to, vai principi, kas izriet no Tiesas sprieduma C-724/19, šajā lietā ir jāpiemēro bez izmaiņām vai arī drīzāk pietiek ar to, ka izdevējvalsts tiesa ir atļāvusi attiecīgo izmeklēšanas pasākumu pirms EIR izdošanas un, to darot, ir izpildījusi Direktīvā 2014/41/ES noteiktos pārbaudīšanas un pamatojuma norādīšanas pienākumus.
- 13 1. Šīs šaubas izriet, pirmkārt, no tā, ka Tiesas spriedums attiecās uz iestādi 2. panta c) punkta i) apakšpunkta izpratnē, bet šajā gadījumā “cita izdevējvalsts noteikta kompetenta iestāde” 2. panta c) punkta ii) apakšpunkta izpratnē ir rīkojusies kā izdevējiestāde. No Tiesas sprieduma senāts nevar nepārprotami secināt, vai tajā noteiktie principi tādā pašā veidā ir piemērojami EIR, kas izdoti saskaņā ar 2. panta c) punkta ii) apakšpunktu. Sprieduma 29. un 30. punktā Tiesa ir norādījusi:

“29 Tādējādi no šīs tiesību normas formulējuma izriet, ka izdevējiestādei visos gadījumos, uz kuriem attiecas minētā tiesību norma, ir jābūt kompetencei attiecīgajā lietā vai nu kā tiesnesim, tiesai, izmeklēšanas tiesnesim vai prokuroram, vai arī – ja tā nav tiesu iestāde – kā iestādei, kas ir atbildīga par izmeklēšanu.

30 Turpretī minētās tiesību normas teksta analīze vien neļauj noteikt, vai frāzei “kuru kompetencē ir attiecīgā lieta” ir tāda pati nozīme kā frāzei “kurai saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetence izdot rīkojumu par pierādījumu vākšanu” un vai līdz ar to prokuroram var būt kompetence izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, lai iegūtu ar telesakariem saistītu informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus, ja līdzīgā valsts lietā izmeklēšanas pasākuma noteikšana, lai piekļūtu šādiem datiem, ietilpst ekskluzīvā tiesas kompetencē.”

- 14 Senāta ieskatā to varētu saprast tādējādi, ka cita iestāde 2. panta c) punkta ii) apakšpunkta izpratnē var būt kompetenta izdevējiestāde arī tad, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem šāda rīkojuma izdošana ir rezervēta vienīgi tiesām, un ka – acīmredzot arī šajā konstelācijā nepieciešamā – tiesas dalība šādā lietā var notikt citviet.
- 15 2. Otrkārt, šī lieta no lietas, uz kuru balstījās Tiesas spriedums, atšķiras ar to, ka izmeklēšanas pasākumu, kura veikšana saskaņā ar izdevējvalsts tiesību aktiem

ir rezervēta tiesām, pirms EIR izdošanas izdevējvalsts tiesa apstiprināja un atzina par nepieciešamu un samērīgu. Senāts uzskata, ka tas noved pie tā, ka apsvērumi, kas ir Tiesas sprieduma pamatā, pārsvarā nav piemērojami šajā lietā.

16 Senāts uzskata, ka Tiesa savu spriedumu būtībā balsta uz šādiem trim argumentiem:

1) Vienīgi iestāde, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetenta izdot rīkojumu veikt attiecīgo pasākumu, var jēgpilni izpildīt direktīvā paredzētos pārbaudīšanas (6. panta 1. punkta a) apakšpunkts) un pamatojuma norādīšanas pienākumus (skat. 32.–34. punktu).

2) Pamatojoties uz Direktīvas 2014/41 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu, izdevējvalsts drīkst izdot EIR vienīgi ar nosacījumu, ka EIR norādīto izmeklēšanas pasākumu tādos pašos apstākļos būtu iespējams uzdot līdzīgā valsts lietā (35. punkts).

3) Iestādes, kas izdod EIR, nošķiršana no iestādes, kas ir kompetenta uzdot veikt izmeklēšanas pasākumus valsts pirmstiesas kriminālizmeklēšanā, varētu sarežģīt sadarbības sistēmu, tādējādi apdraudot vienkāršotas un efektīvas sistēmas ieviešanu (36.–38. punkts).

17 a) 1. un 2. apsvērumam senāta ieskatā šajā lietā nav nozīmes. Direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētos pārbaudes pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem pirms EIR izdošanas bija izpildījusi tā iestāde, kuras kompetencē bija izmeklēšanas pasākums; atbildīgā izmeklēšanas tiesnese savā rīkojumā bija norādījusi, ka Berlīnē veicamā kratīšana ir nepieciešama un samērīga. Atšķirībā no lietas, uz kuru balstījās Tiesas spriedums C-724/19, šajā lietā nebija jāizpilda īpašas prasības attiecībā uz pamatojuma norādīšanu. Izdevējvalsts arī izdeva EIR atbilstīgi nosacījumiem, saskaņā ar kuriem izmeklēšanas pasākumu varēja uzdot līdzīgā valsts lietā; tā iepriekš vērsās tiesā ar lūgumu veikt kratīšanu, un tiesa pirms EIR izdošanas atļāva kratīšanas veikšanu.

18 b) Pēc senāta izpratnes atliek tikai 3. apsvērumi.

aa) Pirmām kārtām, senāts uzskata, ka šis apsvērumi ir jāskata diferencēti. Senāta ieskatā tas, ka EIR izdevējvalstī obligāti ir jābūt tādai pašai iestādei, kuras kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir izdot rīkojumu par pasākumu, var radīt gan vienkāršojumus, gan arī sarežģījumus. Tas it īpaši attiecas uz dalībvalstīm, kurās izmeklēšanas tiesai, kā tas ir Vācijas tiesību sistēmā, nav galvenās lomas pirmstiesas kriminālizmeklēšanā un kurās izmeklēšanas tiesa ar izmeklēšanu saskaras tikai konkrētu procedūru gadījumā, piemēram, attiecībā uz noteiktu prokuratūras pieprasītu izmeklēšanas pasākumu veikšanu vai procesuālo sankciju piemērošanu un apstiprināšanu, kas saskaņā ar valsts kriminālprocesa tiesību aktiem ir rezervētas tiesām. Vismaz Vācijas tiesību sistēmā tas, ka izmeklēšanas tiesas kompetencē ir tikai konkrētas procedūras, nozīmē, ka lietas materiāli tās rīcībā ir tikai lēmuma pieņemšanas brīdī, turklāt tā nav pazīstama nedz ar izmeklēšanas jomām, kas neattiecas uz tās lēmumu, nedz arī ar notikumu

attīstību, kas iestājas pēc tās lēmuma pieņemšanas. Tādējādi izmeklēšanas tiesai, ja tā tiek klasificēta kā izdevējiestāde, jebkādu izpildiestādes jautājumu gadījumā, piemēram, saskaņā ar direktīvas 6. panta 3. punkta pirmo teikumu, vispirms jāpieprasa lietas materiāli un (atkārtoti) jāiepazīstas ar izmeklēšanu un tās pašreizējo stāvokli. Tas noved pie tiesu iestāžu savstarpējās palīdzības kavēšanas.

- 19 Turklāt ir jāņem vērā, ka ir iedomājami gadījumi, kad EIR – kā šajā lietā – attiecas ne tikai uz izmeklēšanas pasākumiem, kuru uzdošana ir rezervēta tiesai, bet arī uz pasākumiem, attiecībā uz kuriem tas tā nav. Šādā gadījumā varētu pastāvēt iespēja, ka katra iestādei izdod atsevišķu EIR par tās kompetencē ietilpstošo jomu. Tad izpildvalsts kontaktpersonas attiecībā uz diviem EIR par vienu un to pašu faktu kopumu būtu atšķirīgas izdevējiestādes. Senāts uzskata, ka arī tas var sarežģīt sadarbības sistēmu.
- 20 bb) Otrām kārtām, senātam rodas jautājums, vai jau 3. apsvērums neattaisno tos dalībvalstu rīcības brīvības ierobežojumus Direktīvas 2014/41/ES īstenošanā, kas ir saistīti ar principiem, kuri izriet no sprieduma C-724/19. Senāta šaubas šajā ziņā balstās arī salīdzinājumā ar tiesisko stāvokli saistībā ar Eiropas apcietināšanas orderi, kurā uzdošanas iestādes un izdošanas iestādes nošķiršana, neraugoties uz tam noteikto mērķi vienkāršot iepriekš sarežģīto dalībvalstu sadarbības sistēmu (skat. Padomes Pamatlēmuma 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm 5. apsvērumu), tiek uzskatīta par pieļaujamu (skat. Eiropas Savienības Tiesas virspalātas spriedumu, 2019. gada 27. maijs, C-509/18).
- 21 Tādēļ senāts uzdod šādu jautājumu:
- [..] [prejudiciālā jautājuma atkārtojums]
- [..]